WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu

Irene Bouwma, Josine Donders, Dana Kamphorst, Joep Frissel, Ruut Wegman,
Henk Meeuwsen & Lawrence Jones-Walters | Wageningen Environmental Research (Alterra)

WOt-paper 45
September 2016

Percepties van betrokkenen op het beheer van Natura 2000-gebieden

Een onderzoek in Frankrijk, Vlaanderen, Engeland en Nederland

Alle Europese lidstaten hebben Natura 2000-gebieden aangewezen om de biodiversiteit te beschermen. Lidstaten zijn verplicht om voor deze gebieden beschermende maatregelen te nemen, en ingrepen in deze gebieden te toetsen op mogelijke negatieve effecten. Veel partijen zijn als eigenaar of als 'gebruiker' betrokken bij het beheer van Natura 2000-gebieden. Deze WOt-paper gaat in op de percepties van betrokkenen over de effecten van de aanwijzing van een Natura 2000-gebied op het beheer.

Introductie

In 91 Natura 2000-gebieden in Engeland, Frankrijk, Vlaanderen en Nederland is in het voorjaar van 2015 een onderzoek uitgevoerd (zie tabel 1 en kaart 1). De benaderde partijen waren ofwel betrokken bij het opstellen van beheerplannen, of betrokken bij het beheer van het gebied[1]. In totaal is aan 2342 mensen gevraagd om een vragenlijst in te vullen. De uitnodiging is per e-mail verstuurd (in Engeland en Frankrijk ook per post), en later is een herinnering gestuurd. Dit resulteerde in 464 ingevulde vragenlijsten (respons van 20%). Figuur 1 toont het aandeel van respondenten van de diverse betrokken partijen.

We hebben ook gekeken of de partij waartoe de respondent behoort, het land van herkomst of de status van het gebied voorafgaand aan de aanwijzing als Natura 2000-gebied van invloed was op de perceptie van de respondenten. Momenteel is dit het enige opgezette onderzoek op dit terrein, daarom is voorzichtigheid geboden bij het trekken van conclusies. Gezien de betrekkelijk lage respons op de enquête en het beperkte aantal gebieden waarin het onderzoek is uitgevoerd (7% van de gebieden) moeten we voorzichtig zijn bij extrapolatie van de resultaten naar het beheer van Natura 2000-gebieden in de Europese Unie. Het onderzoek is gedaan in opdracht van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL); het Ministerie van Economische Zaken heeft het onderzoek gefinancierd. De uitgebreide onderzoeksresultaten zijn opgenomen in WOT-rapport 128.

Belangrijkste resultaten van het onderzoek

In het algemeen laten de onderzoeksresultaten zien dat de achtergrond van de respondenten (of zij werkzaam zijn in de landbouw, natuurbeheer, bij de overheid of vanuit een andere achtergrond betrokken waren) een matige tot geringe invloed had op de perceptie. Over de voordelen die

1 In Frankrijk, Nederland en Vlaanderen zijn verschillende partijen betrokken bij de ontwikkeling van de beheerplannen. In Frankrijk zijn dit de leden van het Comité de Pilotage, in Nederland de leden van de Stuurgroep en de Klankbordgroep en in Vlaanderen de leden van Overlegplatforms. In Engeland is geen specifiek beheerplanproces opgezet; daar zijn partijen benaderd die direct betrokken zijn bij het beheer van het gebied.

Oevers van de rivier de Allier (Frankrijk)

Tabel 1 Overzicht van het aantal gebieden en de respondenten per regio of land. Alle onderzochte gebieden liggen in de Atlantische biogeografische regio.

Atlantische biogeografische regio	Natura 2000-gebieden			Enquêtes		
	Totaal aantal gebieden	Onderzochte gebieden		Verstuurd	Terugontvangen (compleet en deels compleet)	
		aantal	percentage		aantal	Percentage
Vlaanderen	22	62	35%	289	99	34%
Nederland	26	162	16%	339	147	43%
Frankrijk	17	697	2%	1148	144	13%
Engeland	26	338	8%	566	74	13%
Totaal	**91**	**1259**	**7%**	**2342**	**464**	**20%**

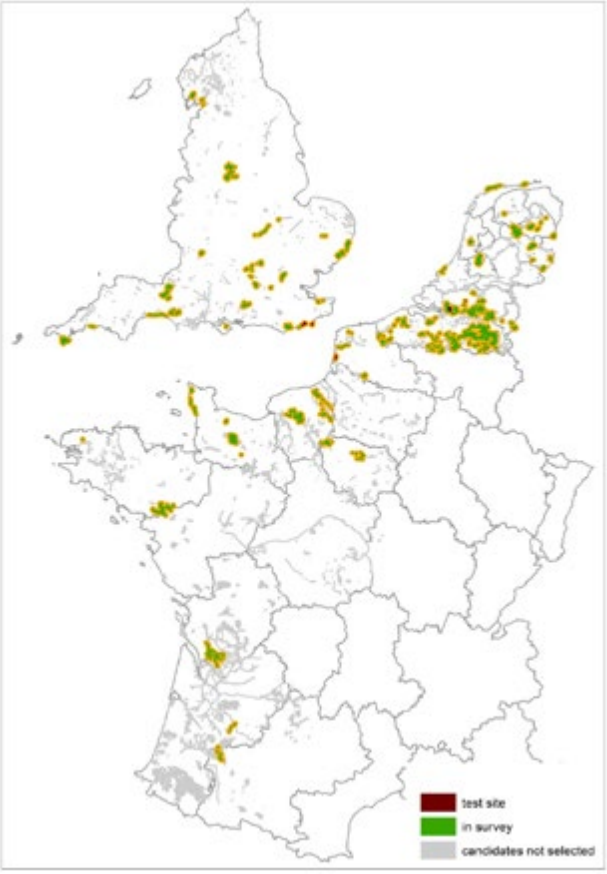

Kaart 1 Ligging van de 91 Natura 2000-gebieden van het onderzoek

Tabel 2 Overzicht van de respondenten per type betrokken partij

Betrokken partij	Aantal respondenten
Eigenaar/vertegenwoordiger/gebruiker - landbouwsector	11
Eigenaar/vertegenwoordiger/gebruiker - bosbouwsector	3
Eigenaar/vertegenwoordiger/gebruiker - natuursector	17
Eigenaar/vertegenwoordiger/gebruiker - overige sectoren	11
Overheid	34
Andere partijen	24

voortvloeien uit de beheerdiscussies in het gebied tussen lokale betrokken partijen en de overheid, verschilden de percepties. Ook over de invloed van de veranderingen in het beheer op specifieke sectoren, en of beschermingsmaatregelen voldoende zijn voor het behoud van soorten en habitats zijn de percepties verschillend.

Hoewel de implementatie van het beleid in de vier gebieden sterk verschilde, werden er in deze studie slechts geringe verschillen gevonden in de visies van de betrokken partijen tussen de landen en regio's. Ook de bescher-

Kustduinen in Nederland

mingsstatus (voorafgaand aan de aanwijzing als Natura 2000-gebied) lijkt weinig invloed te hebben op hoe de respondenten de invloed van Natura 2000 zien. Respondenten van gebieden die reeds (geheel of gedeeltelijk) aangewezen zijn, zijn in het algemeen positiever over de beheerdiscussies tussen overheid en lokale partijen. Tegelijkertijd zien ze minder invloed van de Natura 2000-aanwijzing op maatregelen die genomen worden voor de soorten van het gebied.

Uitkomsten van specifieke vragen

Verandering in gebruik en beheer van het gebied

De betrokken partijen werd gevraagd welke veranderingen zij de laatste tien jaar hebben gezien in het gebruik en beheer van het gebied. De meerderheid van de respondenten zag een toename in recreatief gebruik van de gebieden. Daarnaast zagen ze een aantal veranderingen in het landgebruik, van landbouw naar peri-urbaan of natuur (figuur 1). We hebben de respondenten ook gevraagd naar hun perceptie over het aantal maatregelen dat genomen werd sinds de start van de beheerdiscussie tussen overheden en lokale partijen. De meerderheid van de respondenten (63%) gaf aan dat – na de start van de discussies over beheerplannen en het beheer – er een toename is in het aantal maatregelen voor soorten waarvoor de gebieden aangewezen zijn (figuur 2). De perceptie van de respondenten hangt niet samen met het type partij waartoe zij behoren, noch met het land of de regio waar ze wonen.

Toereikendheid aantal maatregelen

Op de vraag aan respondenten of ze de huidige maatregelen voldoende achten om de soorten van een gebied te beschermen, gaf 8% aan dat het meer dan voldoende is, 35% zei voldoende, 15% neutraal, 25% onvoldoende en 7% zeer onvoldoende (9% wist het niet). De perceptie van de respondenten lijkt samen te hangen met de

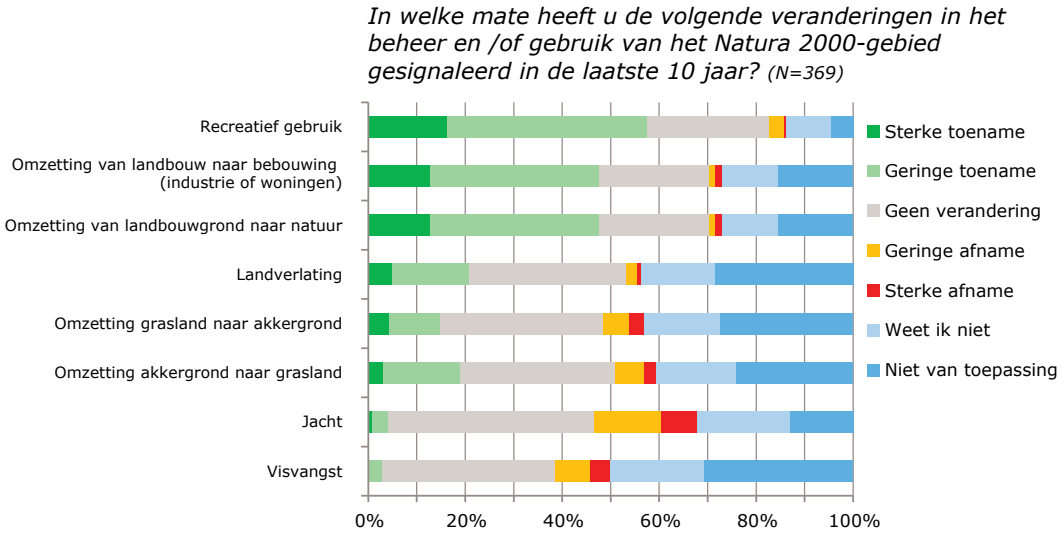

Figuur 1 Waargenomen veranderingen in het gebruik van het gebied.

betrokken partij waartoe ze behoren. In het algemeen vinden respondenten vanuit de natuurbescherming dat de maatregelen onvoldoende zijn, terwijl respondenten vanuit de landbouw[2] het voldoende vinden. We merken hierbij op dat het belangrijk is dat dit percepties van betrokken partijen zijn, en dat dit dus niet (noodzakelijkerwijs) de actuele toestand van de soorten in het gebied weergeeft.

Voordelen van lokale discussies tussen de overheid en lokale partijen

In het onderzoek is gevraagd naar de perceptie van betrokkenen over de beheerdiscussies tussen overheden en betrokkenen. De percepties tussen respondenten varieerden sterk: 29% van de respondenten gaf aan dat alle belangen gelijk gewogen werden en 48% vond het ongebalanceerd (figuur 3). De percepties verschilden ook wat betreft de voordelen van de beheerdiscussies. Meer dan 40% van de respondenten was het eens met de stelling dat het lokale proces geresulteerd had in steun voor de beheermaatregelen, meer samenwerking, en toegenomen bewustwording van het Europese belang van het gebied. Zo'n 20% zag echter geen toegenomen samenwerking, en sommigen zagen zelfs een toename in conflicten. Hoewel de meerderheid van de betrokken partijen de voordelen zag van het proces, gaven respondenten vanuit de landbouw aan dat zij minder voordelen zien van discussies tussen de overheid en lokale partijen, minder dan andere respondenten. Waar het gebied reeds aangewezen was als beschermd gebied waren respondenten positiever over de desbetreffende discussies.

Effect van overheidsmaatregelen

We hebben respondenten ook naar hun perceptie gevraagd over het effect van de overheidsmaatregelen op het gebied. De twee overheidsmaatregelen, namelijk 1) financiering van het natuurbeheer en 2) het ontwikkelen van wet en regelgeving, zijn volgens de meeste respondenten van grote invloed geweest (tot 39% van de respondenten). Over het geheel genomen zijn bijna alle overheidsmaatregelen, wederom volgens de meerderheid van de respondenten, in mindere mate tot in grote mate van invloed geweest op het beheer van het gebied (figuur 4). De perceptie van respondenten lijkt niet samen te hangen met het type partij, noch met de status van eerdere aanwijzing van het gebied. Er is slechts een klein effect zichtbaar voor het land of de regio waar de respondent vandaan komt.

Effect op de lokale economie en het welzijn van de bewoners

Gevraagd naar hun perceptie over de invloed van de Natura 2000-aanwijzing op het beheer en de toekomst

Is het aantal maatregelen dat genomen wordt voor de soorten en habitattypen waarvoor het gebied is aangewezen volgens u veranderd sinds de discussie over het beheer gestart is? (N=344)

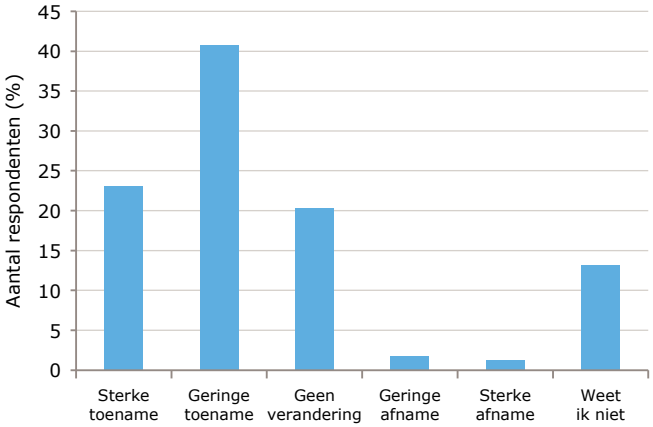

Figuur 2 Verandering in het aantal maatregelen na de start van de beheerdiscussies, op basis van de perceptie van de respondenten.

van het gebied verwacht 44% van de respondenten dat Natura 2000 een positief tot zeer positief effect zal hebben op de lokale economie. Verder vindt de meerderheid van de respondenten (61%) dat de Natura 2000-aanwijzing een positief tot zeer positief effect zal hebben op het welzijn van de bewoners (figuur 5). Beide reacties hangen samen met de groep waartoe ze behoren: respondenten van de natuurbescherming zijn positiever over de lokale economie en het welzijn dan respondenten van andere sectoren.

Welke gevolgen heeft de aanwijzing en beheer van het gebied als Natura 2000-gebied volgens u voor de toekomst op de volgende onderwerpen (N=347)

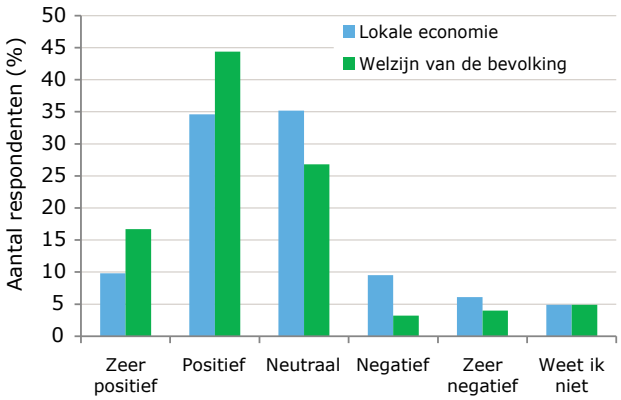

Figuur 5 Toekomstige invloed van aanwijzing en beheer van het terrein als Natura 2000-gebied.

2 De meerderheid van de respondenten zijn vertegenwoordigers vanuit de landbouwsector, geen individuele boeren

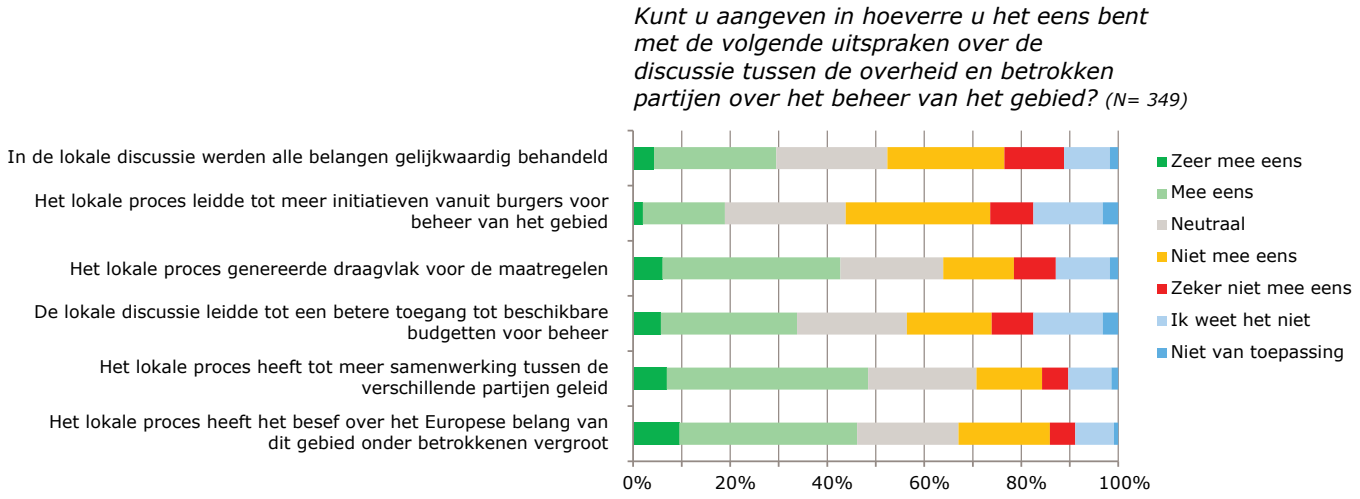

Figuur 3 Perceptie van de respondenten over de gevoerde beheerdiscussies.

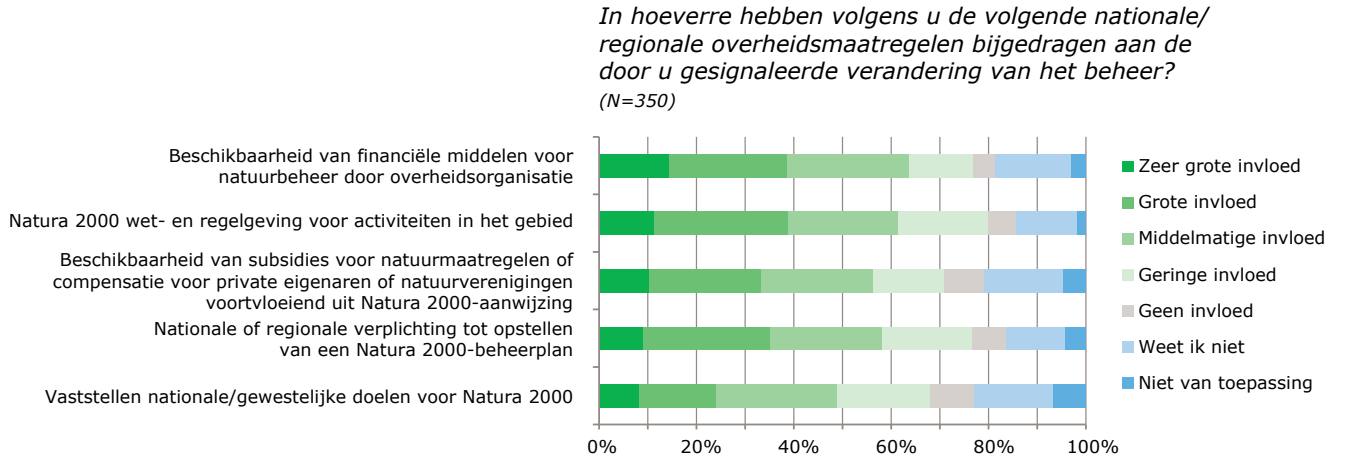

Figuur 4 Veronderstelde gevolgen van overheidsmaatregelen op verandering in het gebiedsbeheer.

Beek in Exmoor (Engeland).

Colofon

Auteurs:
I.M. Bouwma , J.L.M. Donders, D.A. Kamphorst, J.Y Frissel, R.M.A. Wegman, H.A.M. Meeuwsen & L.M. Jones-Walters (Wageningen Environmental Research)

Irene.Bouwma@wur.nl T +31 (0) 317 48 61 81

WOt-paper 45 is een uitgebreide samenvatting van WOt-rapport 128:
I.M. Bouwma, J.L.M. Donders, D.A. Kamphorst, J.Y Frissel, R.M.A. Wegman, H.A.M. Meeuwsen & L.M. Jones-Walters (2016). *Stakeholder perceptions in relation to changes in the management of Natura 2000 sites and the causes and consequences of change. A survey in England, Flanders, France and the Netherlands*. WOT Natuur & Milieu, Wageningen University & Research, Wageningen.

© 2016
Wageningen Environmental Research
PO Box 47, NL 6700 AA Wageningen
T +31 (0) 317 48 07 00; E info.alterra@wur.nl

ISSN 1879-4688

De reeks *WOt-papers* is een uitgave van de Wettelijke Onderzoekstaken (WOT) Natuur & Milieu, onderdeel van Wageningen University & Research. Een WOt-paper bevat resultaten van afgerond onderzoek op een voor de doelgroep zo toegankelijk mogelijke wijze. De maatschappelijke discussie waarbinnen en waarom het onderzoek is uitgevoerd, komt daarbij nadrukkelijk aan de orde, evenals de beleidsrelevantie en mogelijk de wetenschappelijke relevantie van de resultaten.

Onderzoeksopdrachten van de WOT Natuur & Milieu worden gefinancierd door het Ministerie van Economische Zaken (EZ).

Deze paper is gemaakt conform het Kwaliteitshandboek van de unit WOT Natuur & Milieu.

Project WOT-04-011-034

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen University & Research
Postbus 47
6700 AA Wageningen
T (0317) 48 54 71
E info.wnm@wur.nl
I www.wur.nl/wotnatuurenmilieu

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.